

1. Wilt u reageren op de maatregelen in het wetsvoorstel? Dan kunt u hier uw reactie geven. U kunt dat doen door een bericht achter te laten of door een bericht te uploaden.

Reactie:

Al met al beoordeel ik de wetswijzigingen als noodzakelijk, proportioneel en in het belang van de maatschappij. Een flink deel van de reacties, van universiteiten, regionaal bedrijfsleven en in deze consultatie, is negatief als het gaat om het aantrekken en behouden van internationaal wetenschappelijk personeel en studenten en de mogelijke gevolgen voor de kenniseconomie. Ook het verwijt van xenofobie wordt van stal gehaald. Dit doet m.i. geen recht aan de intentie van de minister ten aanzien van internationalisering, toegankelijkheid en taalvaardigheid. Ook biedt hij (door de universiteiten gewenste) instrumenten voor regulering van de (internationale) instroom en mogelijkheden voor zelfregie, al dan niet in afstemming met andere instellingen.

Ik noem hier een aantal ontwikkelingen/aspecten die deze wet als “reset-knop voor de internationalisering en verengelsing” rechtvaardigen.

Taalvaardigheid op academisch niveau is essentieel voor het goed functioneren in vakgebied en maatschappij, ook voor exacte en technische vakgebieden. Volgens taalwetenschappers is taalvaardigheid zeer gebaat bij (verdere) ontwikkeling van de moedertaal, met positieve effecten op het beheersen van een andere taal als het Engels. Bovendien is de kwaliteit van de kennisoverdracht het hoogst in de moedertaal van zowel student als docent: colleges zijn levendiger en effectiever en het kost de student minder energie inzichten te verwerven. Basisvakken in de bachelor onderwijzen (zoals wiskunde, programmeren, etc.) dient daarom bij voorkeur in het Nederlands te geschieden. Maar het wetsvoorstel laat, met maximaal een derde deel van het onderwijs in het Engels, ook een soepele overgang naar de Engelstalige vakkennis en een opstap naar de veelal Engelstalige masters goed mogelijk. Met een dergelijke omvang van Engelstalig onderwijs tot en met de master is de behoefte aan verder bekwamen in het Engels goeddeels ondervangen. Het zij opgemerkt dat in de tijd dat alle opleidingen grotendeels Nederlandstalig waren, studenten en afgestudeerden in de regel ook geen probleem hadden zich in het internationale werkveld te begeven.

Hoewel hogere doelen als *international classroom* en het opleiden van *global citizens* als redenen worden gepresenteerd, zijn voor de universiteiten hogere studentenaantallen (en dus hogere inkomsten) toch de belangrijkste reden voor de snelle verengelsing van de opleidingen. Er was en is weinig oog voor de toegankelijkheid van die opleidingen voor minder taalvaardige groepen als stapelaars en nieuwe Nederlanders. Ook maakt men zich niet druk over het feit dat meer dan 75% van de internationale bachelor studenten, na het behalen van het diploma, Nederland weer verlaten en dat van de internationale masters na een paar jaar minder dan de helft nog in Nederland werkzaam zijn. In termen van de wet: een weinig doelmatige investering voor de Nederlandse kenniseconomie.

De vrees voor een *braindrain* en het zakken in de ranglijsten van de universiteiten ten gevolge van deze wet is een overdreven claim: in de jaren dat bijna alle opleidingen in het Nederlands waren, werd er ook veelal in het Engels gepubliceerd, waren er vele internationale contacten en stond het Nederlandse wetenschappelijk onderzoek hoog aangeschreven. In die tijd leerden internationale collega's nog Nederlands. Bovendien: ook als een bachelor opleiding Nederlandstalig moet worden, is nog steeds de helft van het onderwijs, in bachelor en master samen, in het Engels. Bij tekortstudies is een Engelstalige traject, naast een Nederlandse, een maatschappelijk aanvaardbare optie. Waar we Nederlandse taalbeheersing van asielzoekers eisen, is enige kennis van de Nederlandse taal voor wetenschappers aan Nederlandse instellingen geen vreemde eis. Ook een gezonde balans van Nederlandse en buitenlandse medewerkers en studenten zou beleid moeten zijn. De wet biedt daarvoor instrumenten.

Universiteiten, zoals die in Twente en Eindhoven, zijn overgegaan op het Engels als (enige) voertaal. Deze keuze wordt gemotiveerd als “sluitstuk van het internationaliseringsbeleid” en om een “inclusieve universiteit” te zijn. Van buitenaf gezien maakt dat de campus van de universiteit juist exclusief: internationale studenten en medewerkers wordt de mogelijkheid geboden te werken en te studeren “in een Engelse bubbel”, zonder een sociale binding met de Nederlandse samenleving op te bouwen. Afgestudeerden dwingen te blijven kan natuurlijk niet, maar verleiden kan wel. In deze wet worden Engelstalige bacheloropleidingen weer (meer) een uitzondering. Uitzonderingen blijven mogelijk indien dat maatschappelijk redelijk wordt geacht. In dat perspectief is Engels als (enige) voertaal in de universiteit zeer ongewenst. Ook voor de kwaliteit van het bestuur en voor het functioneren van de medezeggenschap zou Nederlands als voertaal weer de standaard moeten worden. Hoewel de wet kiest voor

Nederlands als de prioritaire onderwijstaal in de bachelor fase, geldt voor het op te stellen taalbeleid helaas geen restrictie voor de keuze van de voertaal aan de universiteit.

2. Hoe beoordeelt u de uitvoerbaarheid voor de onderwijspraktijk en heeft u nog suggesties om de uitvoerbaarheid te bevorderen?

Reactie:

In algemene zin lijken de voorgestelde wetsteksten goed uitvoerbaar.

Gezien de snelheid waarmee in het recente verleden opleidingen zijn overgegaan op het Engels, moet ook een besluit om weer terug te gaan naar een Nederlandstalige opleiding (of bijvoorbeeld naar een Engelstalig en Nederlandstalig traject) goed mogelijk zijn in de beoogde overgangperiode. Waar in het recente verleden veel niet-Nederlands sprekende docenten zijn aangenomen, kan een wat langere transitieperiode nodig zijn (en aangevraagd kunnen worden).

Ten aanzien van het door de instelling op te stellen taalbeleid is een niet-Nederlandse voertaal ongewenst in het licht van deze wet. Tweetaligheid is mogelijk wel een optie, maar het Nederlands zou in ieder geval als voertaal moeten gelden – en zou daarmee ook de voertaal van de medezeggenschap moeten zijn.

De volgende toevoeging aan artikel 7.2a ligt in de rede (voorstel):

Artikel 7.2a lid 4: De voertaal van de instelling is Nederlands.

(Groepen van) opleidingen die uitgezonderd worden van de taaltoets (Artikel 7.2 lid 4 en toelichting 4.2.1.2):

- Op voorhand *university colleges* vrijstellen van de toets anderstalig onderwijs is onredelijk, immers: kleinschalig en intensief onderwijs is op zichzelf geen overtuigende argumentatie om te voldoen aan de doelmatigheidscriteria voor anderstalig onderwijs, zoals geformuleerd in artikel 7.2.3b.
- Het feit dat een opleiding van een specifieke instelling de instemming verwerft voor anderstalig onderwijs (en dus voldoet aan de doelmatigheidsaspecten), hoeft nog niet te betekenen dat dezelfde opleidingen van andere instellingen hier “automatisch” aan voldoen (zoals de toelichting stelt). Zo kunnen de toegankelijkheid in den brede of regionale factoren tot een andere afweging leiden. In dat geval is een generieke instemming van de minister voor de groep van dezelfde opleidingen niet op zijn plaats, en ligt een voorstel van de gezamenlijke opleidingen wellicht meer voor de hand.